

ΒΑΣΙΚΑΙ ΕΝΝΟΙΑΙ
ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

ΑΔΙΚΗΣ ΚΙΑΝΤΟΥ - ΠΑΜΠΟΥΚΗ
Καθηγήτριας τῆς Α.Β.Σ.Θ.

ΒΑΣΙΚΑΙ ΕΝΝΟΙΑΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ *

Ὁ συνεταιρισμὸς εἶναι μία ἔνωσις προσώπων, μία ἀπὸ τὰς ποικίλας ἐνώσεις προσώπων τὰς ὁποίας γνωρίζει τὸ δίκαιον, ὡς εἶναι τὸ σωματεῖον, ἡ ἐπιτροπὴ ἐράνων καὶ αἱ διάφοροι μορφαὶ ἑταιρειῶν.

Εἰς τὴν ἔνωσιν καὶ συνεργασίαν μετ' ἄλλων προσώπων προσέφυγεν ὁ ἄνθρωπος πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν του, αἱ ὁποῖαι μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν ἀνοδὸν τοῦ βιωτικοῦ ἐπιπέδου γίνονται ὅλον ἐπισσότεραι καὶ πολυπλοκώτεραι, πρὸς ἱκανοποίησιν δὲ αὐτῶν δὲ ἐπαρκοῦν πλέον αἱ φυσικαὶ καὶ ὑλικάι δυνάμεις τοῦ μεμονωμένου ἀνθρώπου. Ἐκαινῶν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν σκέψιν ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχη διὰ μόνων τῶν ἰδικῶν του δυνάμεων, δύναται νὰ τὸ ἐπιτύχη ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων ἀνθρώπων, ἐνώνει τὰς δυνάμεις του μὲ τὰς δυνάμεις αὐτῶν καὶ οὕτως ἐπιτυγχάνει ἀληθῶς καταπληκτικὰ ἀποτελέσματα. Πρόχειρον, ἀλλὰ λίαν ἐνδεικτικὸν παράδειγμα τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀνθρωπίνης συνεργασίας, εἶναι τὰ ἀξιόλογα ἐπιτεύγματα τῶν φιλανθρωπικῶν σωματείων καὶ τῶν ἀθλητικῶν συλλόγων, καὶ ἡ πλουσία συμβολὴ τῶν μεγάλων συνεταιριστικῶν καὶ ἑταιρικῶν ἐπιχειρήσεων — τῶν τραπεζικῶν, ἀσφαλιστικῶν, βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν — εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν καὶ πρόοδον τοῦ τόπου.

Ὁ συνεταιρισμὸς κατατάσσεται ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς ἐκείνας τὰς ἐνώσεις προσώπων, αἱ ὁποῖαι ἀποκαλοῦνται ἑταιρίαι καὶ εἰδικώτερον ἐμπορικαὶ ἑταιρίαι. Ὁ νόμος (ἄρθρον 1 ν. 602/1915 «περὶ συνεταιρισμῶν») δίδει συνοπτικῶς καὶ χαρακτηριστικῶς τὸν ὅρισμόν τοῦ συνεταιρισμοῦ ὡς ἐξῆς: Συνεταιρισμὸς εἶναι ἡ ἑταιρία, ἡ ὁποία ἔχει μεταβλητὸν κεφάλαιον καὶ συνεταίρους τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς εἶναι ἐπίσης μεταβλητὸς καὶ ἡ ὁποία ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν διὰ τῆς συνεργασίας τῶν συνεταίρων προαγωγὴν τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας ἐκάστου ἐξ αὐτῶν. Ἄλλ' ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τούτου, ὁ συνεταιρι-

* Χρησιμοποιεῖσα βιβλιογραφία: Ἀναστασιάδου - Ρόκα, Ἑλληνικὸν ἐμπορικὸν δίκαιον τ. Α, τεῦχος II ἔκδ. 5η, 1949, Ἰωάννου, Ὁ νόμος περὶ συνεταιρισμῶν, 1961, Κλήμη, Α., Ἑλληνικὸν συνεταιριστικὸν δίκαιον, τ. Α, 1948, Οἰκονομοπούλου - Κλήμη, Νομοθεσία καὶ νομολογία συνεταιρισμῶν, Πολύζου Ν., Θεμελιώδεις ἀρχαὶ τῶν συνεταιρισμῶν, 1950, Σπηλιοπούλου, Κ., Νόμος 602, περὶ συνεταιρισμῶν, 1952, Gerwig, Max, Schweizerisches Genossenschaftsrecht, 1957, Lang - Weidmüller, Genossenschaftsgesetz, 27η ἔκδ., 1959, Parisius - Crüger, Erwerbs - und Wirtschaftsgesetz, 2α ἔκδ. 1932, Paulick, Das Recht der eingetragenen Genossenschaft, 1956, Steiger v. F., Grundriss des schweizerischen Genossenschaftsrechtes, 1963.

σμός δὲν εἶναι ἀπολύτως ὅμοιος μὲ τὰς λοιπὰς ἐμπορικὰς ἐταιρίας. Ἐχει ἰδιορρυθμίαν ἔναντι αὐτῶν, ἢ ὁποῖα συνίσταται ἰδίως εἰς τὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει καὶ τὸν τρόπον διὰ τοῦ ὁποῖου πραγματοποιοῖ αὐτόν. Συγκεκριμένως, σκοπὸς τῶν λοιπῶν ἐμπορικῶν ἐταιριῶν εἶναι ἡ πραγματοποίησις κέρδους διὰ τῆς συμβολῆς τῶν συνεταίρων, ἢ ὁποῖα δύνανται νὰ συνίσταται εἰς ποικίλας εἰσφορὰς (χρήματα, πράγματα, δικαιώματα, ἐργασίαν κ.λ.π.). Ὁ σκοπὸς τοῦ συνεταιρισμοῦ, ἀντιθέτως, δὲν εἶναι κερδοσκοπικός. Εἶναι μόνον οἰκονομικός καὶ κοινωνικός. Συνίσταται εἰς τὴν προαγωγὴν, τὴν βελτίωσιν τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας ἐκάστου μέλους αὐτοῦ καί, δι' αὐτῆς, εἰς τὴν ἐνίσχυσιν ὠρισμένων κοινωνικῶν τάξεων καὶ ἰδίως τῶν ἀσθενεστερῶν. Ὁ σκοπὸς δὲ τοῦ συνεταιρισμοῦ ἐπιτυγχάνεται πρωτίστως μὲ τὴν συνεργασίαν τῶν μελῶν του, τὰ ὁποῖα ἀλληλοβοηθοῦνται, συγχρόνως ὅμως καὶ αὐτοβοηθοῦνται, ἤτοι βοηθοῦν τὸν ἑαυτὸν των. Συνεπῶς, εἰς τὸν συνεταιρισμὸν ἡ κυρία εἰσφορὰ τῶν συνεταίρων εἶναι ἡ προσωπικὴ αὐτῶν συμβολὴ καὶ συνεργασία.

Αἱ ἰδιορρυθμίαι αὗται τοῦ συνεταιρισμοῦ ἔναντι τῶν ἄλλων ἐμπορικῶν ἐταιριῶν δημιουργοῦν πλεῖστα ὅσα ἐνδιαφέροντα θέματα ἐρεύνης, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν ἐν τοῖς ἐπομένοις τὰ ἀφοροῦντα τὸν σκοπὸν τοῦ συνεταιρισμοῦ, τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων πραγματοποιοῖται ὁ σκοπὸς οὗτος, τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ συνεταιρισμοῦ ὡς ἐταιρίας· ἐν τέλει δὲ θὰ ἀφιερῶσωμεν συντόμους τινὰς παρατηρήσεις περὶ τοῦ κρατικοῦ ἐλέγχου τοῦ ἀσκουμένου ἐπὶ τῶν συνεταιρισμῶν.

I.

Περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ συνεταιρισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ ἐπηρεάζει τὴν ὅλην ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν αὐτοῦ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν τὰ ἑξῆς:

1. Σκοπὸς τοῦ συνεταιρισμοῦ, ὡς ἐλέχθη ἤδη, εἶναι ἡ προαγωγὴ τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας τῶν μελῶν του. Ὁ σκοπὸς οὗτος δὲν εἶναι κερδοσκοπικός, εἶναι ἀπλῶς οἰκονομικός. Βεβαίως, ὁ συνεταιρισμὸς ἐπιτυγχάνει ἐνίοτε κέρδη, ἀλλὰ μόνον κατ' ἐξαιρέσιν, πάντως δὲ ὄχι ὡς ἀποτέλεσμα τῆς κυρίας ἐπιδιώξεως τῶν συνεταίρων, ὡς ἐκτίθεται ἀμέσως κατωτέρω. Ὁ συνεταιρισμὸς ἐπιδιώκει μόνον τὴν βελτίωσιν τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας τῶν συνεταίρων (ἄρθρον 1 ν. 602), ἀποβλέπει δηλαδὴ εἰς τὸ νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὰ μέλη του ὠρισμένα οἰκονομικὰ ὠφελήματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αὐξήσιν τῆς ἀποδοτικότητος τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν, εἴτε ἀμέσως διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματός των, εἴτε ἐμμέσως διὰ τῆς μειώσεως τοῦ κόστους παραγωγῆς.

Τὰ οἰκονομικὰ πλεονεκτήματα τὰ ὁποῖα ὁ συνεταιρισμὸς παρέχει εἰς τὰ μέλη του δύνανται νὰ εἶναι ποικίλης φύσεως, ἀναλόγως τοῦ εἰδικωτέρου

σκοποῦ τοῦ συνεταιρισμοῦ. Τινὰ ἐξ αὐτῶν, τὰ κυριώτερα, θὰ προσπαθήσωμεν νὰ σκιαγραφήσωμεν δι' ὀλίγων:

Ἡ ὀργάνωσις τῶν παραγωγῶν ἢ τῶν καταναλωτῶν εἰς συνεταιρισμούς, ἐπιτυγχάνει πρωτίστως, κατὰ τὴν διάθεσιν ἢ τὴν προμήθειαν τῶν ἀγαθῶν, τὴν ἐκτόπισιν ὄλων ἐκείνων τῶν προσώπων τὰ ὁποῖα μεσολαβοῦν ἀπὸ τοῦ παραγωγοῦ μέχρι τοῦ τελικοῦ καταναλωτοῦ. Εἰδικώτερον, ὁ κοινὸς καταναλωτὴς, μὴ δυνάμενος νὰ προμηθευθῇ τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα χρειάζεται, ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν παραγωγὸν ἢ ἀπὸ τὸν χονδροπωλητὴν, τὰ προμηθεύεται ἐκ τῆς λιανικῆς πωλήσεως, κατ' ἀνάγκην ὑπερτιμημένα ὄχι μόνον διὰ τῶν ἐξόδων μεταφορᾶς καὶ τῶν ἄλλων πραγματικῶν ἐξόδων, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ κέρδους τῶν προσώπων τὰ ὁποῖα παρεμβάλλονται μεταξύ τοῦ παραγωγοῦ καὶ αὐτοῦ. Ὁ παραγωγός, ἐξ ἄλλου, μὴ δυνάμενος ἐπίσης νὰ διαθέσῃ τὰ ὑπ' αὐτοῦ παραγόμενα προϊόντα ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν καταναλωτὴν, ἀναγκάζεται νὰ τὰ διαθέσῃ μὲ χαμηλὰς τιμὰς εἰς μεταπράτας, οἱ ὁποῖοι θὰ μεταπωλήσουν αὐτὰ, ἴσως ἐπανειλημμένως, μέχρις ὅτου ταῦτα φθάσουν εἰς τὸν τελικὸν καταναλωτὴν, σημαντικῶς ἐπιβεβαρυμένα, ὡς προελέχθη, μὲ τὸ κέρδος ὄλων τῶν μεσολαβούντων προσώπων. Διὰ τῶν συνεταιρισμῶν ὅμως ἐπιτυγχάνεται ἡ συγκέντρωσις τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως πολλῶν προσώπων ὁμοῦ καὶ τοιουτοτρόπως εἶναι εὐχερῆς, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἢ διάθεσις τῶν προϊόντων ὑπὸ τῶν παραγωγῶν ἀπ' εὐθείας εἰς τοὺς καταναλωτὰς εἰς τιμὰς αἱ ὁποῖαι περιέρχονται καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τοὺς παραγωγούς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἢ προμήθεια διαφόρων εἰδῶν ἐκ μέρους τῶν καταναλωτῶν ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τοὺς παραγωγούς ἢ τοὺς χονδροπωλητὰς, εἰς τιμὰς μὴ βεβαρυμένας μὲ τὸ κέρδος τῶν μεταπρατῶν. Π.χ., οἱ παραγωγοὶ γάλακτος, ἀντὶ νὰ πωλοῦν τὸ γάλα πρὸς τοὺς βιομηχάνους διὰ τὴν περαιτέρω διάθεσιν ἢ ἐπεξεργασίαν του εἰς γαλακτοκομικὰ προϊόντα, ὀργανοῦμενοι εἰς συνεταιρισμὸν διαθέτουν ἢ βιομηχανοποιοῦν τοῦτο ἀπ' εὐθείας. Οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι, ἀντὶ νὰ ἀγοράζουσιν τὰ εἶδη οἰκιακῆς των καταναλώσεως ἀτομικῶς ἀπὸ καταστήματα λιανικῆς πωλήσεως, προμηθεύονται αὐτὰ διὰ τοῦ συνεταιρισμοῦ των ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὴν παραγωγὴν ἢ τὴν χονδρικὴν πώλησιν. Τοιουτοτρόπως, διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν ἐνδιαφερομένων εἰς συνεταιρισμούς, παραγωγικοὺς ἢ προμηθευτικοὺς, ἀποφεύγεται ἢ περιορίζεται σημαντικῶς ἡ μεσολάβησις πολλῶν προσώπων εἰς τὴν κυκλοφορίαν καὶ διανομὴν τῶν ἀγαθῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔχει βεβαίως ὡς συνέπειαν τὴν διάθεσιν ἢ προμήθειαν αὐτῶν εἰς ἰδιαίτερος εὐνοϊκὰς τιμὰς, εὐνοϊκὰς δέ, ἅς σημειωθῇ, ὄχι μόνον διὰ τὰ μέλη τοῦ συνεταιρισμοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν ἐν γένει.

Ὁ συνεταιρισμός, περαιτέρω, καθιστᾷ δυνατὴν τὴν ἐκ μέρους τῶν μικροεπαγγελματιῶν καὶ μικρῶν καλλιεργητῶν ἀπόκτησιν καὶ χρησιμοποίησιν δαπανηρῶν τεχνικῶν μέσων. Οὕτω, π.χ., διὰ τοῦ συνεταιρισμοῦ τὸν ὁποῖον

οὔτοι συνιστοῦν, ἀποκοτοῦν τὴν χρῆσιν μηχανημάτων καὶ ἐργαλείων, τὰ ὅποια, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀποκτήσουν μεμονωμένως, ἢ, καὶ ἂν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ τὰ ἀποκτήσουν, θὰ ἔπρεπε νὰ δεσμεύσουν δι' αὐτὰ κεφάλαια, τὰ ὅποια ὁμῶς τώρα δύνανται νὰ χρησιμοποιήσουν πρὸς ἄλλους σκοποὺς καὶ μὲ μεγαλύτεραν ἀποδοτικότητα.

Ὁ σκοπὸς οὗτος τοῦ συνεταιρισμοῦ, ὁ ὁποῖος διὰ τοὺς συνεταιίρους εἶναι οἰκονομικός, εἶναι συγχρόνως καὶ κοινωνικός, ἦτοι σκοπὸς ὁ ὁποῖος συνεπάγεται γενικωτέραν κοινωνικὴν ὠφέλειαν. Πράγματι, διὰ τῆς βελτιώσεως τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν μελῶν τοῦ συνεταιρισμοῦ, τὰ ὅποια ἀνήκουν κατὰ κανόνα εἰς τὰς ἀσθενεστέρας κοινωνικὰς τάξεις, τὰς τάξεις τῶν παραγωγῶν καὶ καταναλωτῶν, ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐνίσχυσις καὶ προαγωγή τῶν τάξεων αὐτῶν, ἐπ' ἀγαθῶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Διότι ἡ βελτίωσις τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας τῶν μελῶν τοῦ συνεταιρισμοῦ δὲν ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα μόνον τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῆς τάξεως αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν γενικωτέραν ἐξύψωσιν αὐτῆς, τὴν βελτίωσιν τῶν ὄρων ἐργασίας τῶν ἀνηκόντων εἰς αὐτὴν, τὴν καλυτέραν ἀξιοποίησιν τῶν δυνατοτήτων τὰς ὁποίας ἔχουν, τὴν βελτίωσιν τῶν ὄρων διαβιώσεώς των κ.λ.π. Πάντα δὲ ταῦτα, περαιτέρω, ὠφελοῦν καὶ τὸ κοινωνικὸν καὶ ἔθνικόν σύνολον, διότι συντελοῦν εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς ζητήσεως καὶ δημιουργοῦν κίνητρα δι' οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἀλληλοβοήθεια ἡ ὁποία ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς συστάσεως τοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ ἡ ἀλληλεγγύη ἡ ὁποία ἀναπτύσσεται μεταξύ τῶν μελῶν αὐτοῦ, προσεγγίζουσι τὰ μέλη τῶν διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων μεταξύ των καὶ συντελοῦν εἰς τὴν ἠθικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξύψωσιν αὐτῶν.

Μάλιστα, πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἐπειδὴ τὰ εὐνοϊκὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὅποια προκύπτουν ἐκ τοῦ συνεταιρισμοῦ, εἶναι πολλὰ καὶ σημαντικά, ὁ νόμος καθιστᾷ πολλάκις ὑποχρεωτικὴν τὴν σύστασιν αὐτοῦ πρὸς προστασίαν τῆς παραγωγῆς ὠρισμένου προϊόντος ἢ τὴν συστηματικὴν ἐκμετάλλευσιν ὠρισμένης πλουτοπαραγωγικῆς πηγῆς. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην πρόκειται περὶ ἀναγκαστικοῦ συνεταιρισμοῦ, ὁ ὁποῖος ὁμῶς κεῖται ἐκτὸς τῶν πλαισίων τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου.

Λόγω τῶν πολλαπλῶν τούτων ὠφελειῶν, τὰς ὁποίας ὁ συνεταιρισμὸς παρέχει εἰς τὴν κοινωνίαν, ὁ νομοθέτης περιβάλλει αὐτὸν ἀφειδῶς μὲ κρατικὴν προστασίαν, παρέχων εἰς αὐτὸν διάφορα πλεονεκτήματα. Τοιοῦτοτρόπως, ὑποβάλλει αὐτὸν εἰς ἔλεγχον, ὁ ὁποῖος δὲν ἀποβλέπει μόνον εἰς προστασίαν τῆς ἐννόμου τάξεως, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν καθοδήγησιν τῶν συνεταιρισμῶν, συνιστάμενην εἰς τὴν παροχὴν συμβουλῶν πρὸς τὰ μέλη καὶ τὴν διοίκησιν αὐτοῦ (ἄρθρον 10 § 1 ν. 602). Τὴν μεγίστην δὲ ἀξίαν τοῦ μέτρου τούτου δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ τις, ὅταν ἀναλογισθῇ ὅτι πολλάκις ὁ συνεταιρισμὸς ἰδρύεται καὶ λειτουργεῖ μὲ πρόσωπα τὰ ὅποια στεροῦνται τῆς καταλλήλου μορφώσεως καὶ πείρας, ἡ ὁποία χρειάζεται διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ

συνεταιρισμοῦ. Πέραν αὐτοῦ, ὁ νομοθέτης ἐπιτρέπει εἰς τὸν συνεταιρισμὸν νὰ ἰδρῦεται μὲ περιωρισμένην εὐθύνην τῶν μελῶν του (ἄρθρον 22 § 1 ν. 602), χωρὶς ὡς ἀντιστάθμισμα τούτου νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν συγκέντρωσιν ἐνὸς μεγάλου καὶ σταθεροῦ κεφαλαίου, ὡς συμβαίνει ἐπὶ τῶν ἀνωνύμων ἑταιριῶν καὶ τῶν ἑταιριῶν περιωρισμένης εὐθύνης ('Ὡς γνωστόν, τὸ κεφάλαιον τοῦ συνεταιρισμοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς μικρὰς εἰσφορὰς τῶν μελῶν του, μεταβάλλεται δὲ ὅταν μεταβάλλεται καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν του· ἄρθρον 1 § 1 ν. 602). Ἐπίσης, ὁ νομοθέτης ἐπιτρέπει εἰς τὸν συνεταιρισμὸν νὰ ἀσκήσῃ κατ' ἐξαιρέσειν δραστηριότητας, αἱ ὁποῖαι ἐπιφυλάσσονται μόνον ὑπὲρ τῆς ἀνωνύμου ἑταιρίας, ὡς κατ' ἐξοχὴν κεφαλαιουχικῆς ἑταιρίας, οὕτω π.χ., ἐπιτρέπει εἰς τὸν συνεταιρισμὸν νὰ ἰδρῦῃ ἀλληλασφάλισιν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον κατ' ἀρχὴν μόνον εἰς ἀνωνύμους ἑταιρίας ἐπιτρέπεται (ἄρθρον 33 ν. 1023/1917 «περὶ ἐπιχειρήσεως ἰδιωτικῆς ἀσφαλίσεως»).

'Ὡς ἐλέχθη, ὁ νομοθέτης παρέχει τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα εἰς τὸν συνεταιρισμὸν, διότι οὗτος ἀποβλέπει εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας τῶν μελῶν του, ἔχει δηλαδὴ κοινωνικὴν ἀποστολήν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὅμως ὁ νομοθέτης ἀπαγορεύει συγχρόνως εἰς τὸν συνεταιρισμὸν τὴν ἐπιδιώξιν ἄλλου σκοποῦ, πλὴν αὐτοῦ περὶ τοῦ ὁποῖου ἐγένετο ἤδη λόγος, πλὴν τῆς προαγωγῆς δηλαδὴ τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας τῶν μελῶν του. Συνεταιρισμὸς ἐπιδιώκων ἄλλον σκοπὸν, π.χ., σκοπὸν καθαρῶς κερδοσκοπικόν, θὰ ἀπῆλαυεν ἀδικοιολογήτως τῶν πλεονεκτημάτων, τὰ ὁποῖα ὁ νομοθέτης παρέχει εἰς τὸν συνεταιρισμὸν. Πάντως ὅμως, πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ συνεταιρισμοῦ, δηλαδὴ ἡ προαγωγὴ τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας τῶν συνεταιριῶν, δύναται νὰ ἐπιτυγχάνεται καὶ ὑπὸ ἄλλην μορφήν ἑταιρίας, π.χ., ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς ἀνωνύμου ἑταιρίας μὲ δεσμευμένας μετοχὰς (ἄρθρον 3α § 1 κωδικοποιημένου νόμου 2190/1920 «περὶ ἀνωνύμων ἑταιριῶν»). Μία τοιαύτη ἑταιρία ὅμως, καὶ ὅταν ἀκόμη ἔχῃ συνεταιριστικὸν σκοπὸν, δὲν ἀπολαύει τῶν πλεονεκτημάτων τοῦ συνεταιρισμοῦ.

2. Ἀλλὰ περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ συνεταιρισμοῦ πρέπει νὰ προσθέσωμεν ὠρισμένας εἰσέτι παρατηρήσεις: Ὁ συνεταιρισμὸς, πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ του, πολὺ συχνὰ προσφεύγει εἰς τὴν δημιουργίαν ἐπιχειρήσεως. Ἡ ἐπιχειρήσις ὅμως αὕτη ἔχει τὴν ἰδιορρυθμίαν της. Ὁ συνεταιρισμὸς καὶ τὰ μέλη του δὲν εἶναι τελείως ἐλεύθεροι νὰ δώσουν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην οἰονδήποτε ἀντικείμενον θέλουν καὶ νὰ καθορίσουν τὴν λειτουργίαν αὐτῆς κατὰ τὸ δοκοῦν, ὡς κατ' ἀρχὴν συμβαίνει ἐπὶ τῶν κοινῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ ἐπιχείρησις τοῦ συνεταιρισμοῦ, προοριζομένη νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸν σκοπὸν τοῦ συνεταιρισμοῦ, ὁ ὁποῖος, εἶναι ἡ προαγωγὴ τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας τῶν συνεταιριῶν, πρέπει νὰ συμπληρώνη καὶ νὰ ἐπιβοηθῇ τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν αὐτῶν. Μὲ ἄλλας λέξεις πρέπει, νὰ εἶναι συναφῆς πρὸς τὸ ἐπάγγελμα τῶν μελῶν τοῦ συνεταιρισμοῦ, νὰ ἀποτελῇ ἐξάρτησιν αὐτοῦ καὶ νὰ τὸ ἐξυπηρετῇ.

Π.χ., βιοτέχναι τῆς πόλεως δύνανται νὰ συνενωθοῦν εἰς συνεταιρισμὸν διὰ νὰ προμηθεύωνται ἀπὸ κοινοῦ τὰς πρώτας ὕλας, τὰς ὁποίας χρειάζονται, ὄχι ὅμως καὶ διὰ νὰ ἀποκτήσουν γεωργικὰ μηχανήματα πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν γεωργῶν γειτονικῶν χωρίων. Οἱ γεωργοὶ ἐξ ἄλλου, δύνανται νὰ συστήσουν συνεταιρισμὸν διὰ νὰ ἀγοράζουν ἀπὸ κοινοῦ σπόρους, λιπάσματα, ἐργαλεῖα καὶ μηχανήματα, ὄχι ὅμως καὶ τὰς πρώτας ὕλας τὰς ὁποίας χρειάζονται οἱ βιοτέχναι. Ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ὁ περιορισμὸς οὗτος, ὁ σκοπὸς τοῦ συνεταιρισμοῦ εὐκόλως θὰ ἐξετρέπετο εἰς κερδοσκοπικόν, ὅσος εἶναι ὁ σκοπὸς τῶν λοιπῶν ἐμπορικῶν ἐταιριῶν, πρᾶγμα ὅμως τὸ ὁποῖον θὰ ὠδήγει εἰς καταστρατήγησιν τοῦ περιορισμοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἤδη λόγος, ὅτι δηλαδὴ ὁ συνεταιρισμὸς δὲν δύναται νὰ χρησιμοποιῆται διὰ τὴν ἐπίτευξιν ἄλλων σκοπῶν πλὴν τῆς παραγωγῆς τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας τῶν μελῶν του.

Διὰ τὴν διαφύλαξιν τοῦ κανόνος τούτου ὅμως, τὸ δίκαιον θέτει καὶ ἄλλους περιορισμούς, διὰ τῶν ὁποίων συγχρόνως ἐπιδιώκεται ἡ καλυτέρα ἐπίτευξις τοῦ σκοποῦ τοῦ συνεταιρισμοῦ. Καὶ εἰδικώτερον:

α) Πρὸς καλυτέραν καὶ πληρεστέραν ἐξυπηρέτησιν τῶν μελῶν τοῦ συνεταιρισμοῦ, ὁ νόμος ἀπαγορεύει κατ' ἀρχὴν εἰς τὸν συνεταιρισμὸν νὰ συναλλάσσεται μὲ τρίτους, μὴ μέλη αὐτοῦ. Μὲ ἄλλας λέξεις, ὁ νόμος ἐπιβάλλει ὅπως ὁ συνεταιρισμὸς συναλλάσσεται μόνον μὲ τὰ μέλη του. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον λέγεται χαρακτηριστικῶς ὅτι, ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ συνεταιρισμοῦ συμπίπτει ἡ ἰδιότης τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ τοῦ πελάτου, ἦτοι τὰ αὐτὰ πρόσωπα (τὰ μέλη τοῦ συνεταιρισμοῦ) εἶναι καὶ ἐπιχειρηματῆαι καὶ πελάται τῆς ἐπιχειρήσεως των. Ἄλλ' ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν εἶναι ὅσον φαίνεται ἀπόλυτος. Κατ' ἀρχὴν πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι αἱ πράξεις, τὰς ὁποίας ἐπιχειρεῖ ὁ συνεταιρισμὸς, εἶναι δύο εἰδῶν: κύριαι καὶ δευτερεύουσαι ἢ ἐπικουρικαί. Αἱ κύριαι πράξεις τείνουν ἀμέσως εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ συνεταιρισμοῦ, ἦτοι εἰς παροχὴν πρὸς τὰ μέλη τοῦ συνεταιρισμοῦ τῶν οἰκονομικῶν πλεονεκτημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα οὗτος ἀποβλέπει. Αἱ δευτερεύουσαι ἢ ἐπικουρικαὶ ἐξυπηρετοῦν ἀπλῶς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ τὴν καλὴν λειτουργίαν αὐτοῦ. Π.χ., ὁ καταναλωτικὸς συνεταιρισμὸς διαθέτει πρὸς τὰ μέλη του εἰς εὐνοϊκὰς τιμὰς διάφορα καταναλωτικὰ εἶδη. Αἱ πράξεις αὗται εἶναι κύριαι, διότι δι' αὐτῶν πραγματοποιεῖται ὁ σκοπὸς τοῦ συνεταιρισμοῦ. Ἄλλὰ διὰ νὰ δυνηθῇ ὁ συνεταιρισμὸς νὰ διαθέσῃ τὰ εἶδη ταῦτα πρὸς τὰ μέλη του, πρέπει νὰ προμηθευθῇ ταῦτα προηγουμένως ἄλλοθεν. Αἱ πράξεις δέ, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιτυγχάνει τὴν προμήθειαν τῶν εἰδῶν αὐτῶν, εἶναι δευτερεύουσαι ἢ ἐπικουρικαί, διότι ἀπλῶς διευκολύνουν τὸν σκοπὸν τοῦ συνεταιρισμοῦ. Ἐπίσης δευτερεύουσαι πράξεις εἶναι ἡ μίσθωσις ἀποθήκης διὰ τὴν ἐναποθήκευσιν τῶν εἰδῶν τοῦ συνεταιρισμοῦ, ἡ πρόσληψις προσωπικοῦ διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐργασιῶν του κ.λ.π. Ἡ νομοθετικὴ κατὰ ταῦτα ἀπαγορεύσεις τῶν

συναλλαγῶν τοῦ συνεταιρισμοῦ μὲ τρίτους, μὴ μέλη αὐτοῦ, ἀναφέρεται μόνον εἰς τὰς κυρίας πράξεις, ὅχι δὲ καὶ εἰς τὰς δευτερευούσας ἢ ἐπικουρικές. Ἄλλὰ καὶ ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη δὲν εἶναι ἀπόλυτος, ὡς ἤδη ἐλέχθη. Τοιοῦτοτρόπως, κατὰ τὸν νόμον περὶ συνεταιρισμῶν (ἄρθρον 5 § 13 ν. 602), τὸ καταστατικὸν δύναται νὰ ἐπιτρέπη εἰς τὸν συνεταιρισμὸν ὅπως παρέχη τὰς ὑπηρεσίας του καὶ πρὸς τρίτους. Τοῦτο ἀπαγορεύεται ἀπολύτως μόνον εἰς δύο περιπτώσεις: Συγκεκριμένως, ἀπαγορεύεται εἰς πάντας τοὺς συνεταιρισμοὺς νὰ χορηγοῦν δάνεια πρὸς μὴ συνεταιίρους καὶ εἰς τοὺς προμηθευτικούς ἢ καταναλωτικούς συνεταιρισμοὺς νὰ πωλοῦν ἐπὶ πιστώσει πρὸς τρίτους (ἄρθρον 48 § 4 ἐδ. 2 ν. 602 ὑπὸ α καὶ β). Ὡς ἤδη ἐλέχθη, σκοπὸς τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης εἶναι ἡ προστασία τῶν συνεταιίρων, ἀφοῦ ἡ παροχὴ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ συνεταιρισμοῦ πρὸς τρίτους ἐνδέχεται νὰ παρακωλύσῃ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συνεταιίρων, τὴν πλήρη δηλαδὴ ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν των. Διὰ τοῦτο, ὅταν τὸ δικαστικὸν συμβούλιον παραβῆναι τὴν ἀπαγόρευσιν αὕτην, εὐθύνεται εἰς ἀποζημίωσιν τοῦ συνεταιρισμοῦ διὰ τὴν ζημίαν, τὴν ὁποίαν αὐτός, καὶ, συνεπῶς, τὰ μέλη του, ὑφίστανται.

β) Ἐξ ἄλλου, ἐπειδὴ σκοπὸς τοῦ συνεταιρισμοῦ δὲν εἶναι ἡ πραγματοποίησις κέρδους ἀλλ' ἡ προαγωγὴ τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας τῶν μελῶν των διὰ τῆς ἀυξήσεως τοῦ εἰσοδήματος αὐτῶν ἢ τῆς μειώσεως τῶν δαπανῶν των, συνήθως δὲν ὑπάρχουν καὶ δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχουν εἰς τὸν συνεταιρισμὸν περιθώρια κέρδους. Βεβαίως, δὲν ἀποκλείεται τελείως ἡ πραγματοποίησις κερδῶν κατὰ τὴν δρᾶσιν τοῦ συνεταιρισμοῦ. Τὰ κέρδη ὅμως ταῦτα δὲν εἶναι κατ' ἀρχὴν πραγματικά, ἀλλ' ἀπλᾶ «πλεονάσματα», ὡς ἀποκαλοῦνται, διότι ὀφείλονται εἰς τὸ γεγονός ὅτι οἱ συνεταιῖροι πληρώνουν εἰς τὸν συνεταιρισμὸν ὑπὲρ τὸ δέον ἀκριβὰ τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ. Π.χ., ἂν τὸ εἶδος τὸ ὁποῖον πωλεῖ εἰς τὰ μέλη τοῦ ὁ συνεταιρισμὸς ἔχει κόστος 100, ἐπιβαρύνεται δὲ μὲ γενικὰ ἔξοδα 5 καὶ διατίθεται εἰς τὴν τιμὴν τῶν 110, ἀφήνει μὲν εἰς τὸν συνεταιρισμὸν κέρδος ἀνερχόμενον εἰς 5, τὸ κέρδος ὅμως τοῦτο εἶναι εἰκονικόν, ἀφοῦ προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς συνεταιίρους, δημιουργεῖται δηλαδὴ εἰς βάρος αὐτῶν καὶ ἀποτελεῖ οὐσιαστικῶς πρόσθετον εἰσφορὰν των. Πραγματικὸν κέρδος ἐπιτυγχάνει ὁ συνεταιρισμὸς τότε μόνον, ὅταν συναλλάσσεται καὶ μὲ τρίτα πρόσωπα, μὴ μέλη αὐτοῦ. Πάντως, ὅμως, ἐπειδὴ οἱ συνεταιῖροι εἰσέρχονται εἰς τὸν συνεταιρισμὸν ὅχι διὰ νὰ λαμβάνουν κέρδη, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποκομίσουν τὰ ὠφελήματα, τὰ ὁποῖα ὁ συνεταιρισμὸς παρέχει εἰς τὰ μέλη του, ὁ νόμος ὀρίζει ὅτι διὰ τοῦ καταστατικοῦ δύναται νὰ ἀποκλείεται διανομὴ κέρδους, ὅποτε τὰ τυχόν ὑπάρχοντα κέρδη περιέρχονται εἰς τὰ ἀποθεματικά τοῦ συνεταιρισμοῦ (ἄρθρον 14 § 4 ν. 602), διὰ νὰ ἐνισχύωνται αἱ οἰκονομικαὶ βάσεις, καὶ ἐξασφαλίζεται ἡ ἐπιτυχῆς συνέχισις τῆς δραστηριότητός του καὶ εἰς τὸ μέλλον.

II.

Μέσον διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ τοῦ συνεταιρισμοῦ εἶναι ἡ συνεργασία καὶ ἀλληλοβοήθεια τῶν μελῶν του. Ἡ δύναμις τοῦ συνεταιρισμοῦ δὲν εὐρίσκεται εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτοῦ ὡς συμβαίνει εἰς τὰς κεφαλαιουχικὰς ἐταιρίας, ἀλλ' εἰς τὴν προσωπικὴν συμβολὴν καὶ, κυρίως, καὶ εἰς τὴν συνεργασίαν τῶν μελῶν του. Ὁ συνεταιρισμὸς δὲν ὑποχρεοῦται νὰ διαθέτῃ σημαντικὸν κεφάλαιον, σταθερῶς καθωρισμένον, ὡς αἱ κεφαλαιουχικαὶ ἐταιρίαι, δὲν ὑποχρεοῦται συνεπῶς νὰ σχηματίζῃ καὶ νὰ διατηρῇ, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτοῦ περιουσίαν ἀνερχομένην εἰς ὑψηλὸν καὶ σταθερὸν ποσόν. Αἱ εἰσφοραὶ εἰς χρῆμα, τὰς ὁποίας οἱ συνεταῖροι ὑποχρεοῦνται νὰ καταβάλουν εἰς τὸν συνεταιρισμόν, δὲν ἀποτελοῦν τὴν κυρίαν συμβολὴν των εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ τοῦ συνεταιρισμοῦ, διὰ τὸν λόγον δὲ αὐτὸν ἔχουν δευτερεύοντα καὶ ἐπικουρικὸν ρόλον καὶ ἀποδίδονται κατὰ κανόνα εἰς τοὺς συνεταίρους ὅταν οὗτοι ἀποχωροῦν τοῦ συνεταιρισμοῦ (ἄρθρον 18).

Ἀλλ' εἰδικῶς περὶ τοῦ ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ συνεταιρισμοῦ πραγματοποιεῖται κυρίως διὰ τῆς προσωπικῆς συμβολῆς τῶν συνεταίρων καὶ ὄχι διὰ τῆς χρηματικῆς αὐτῶν εἰσφορᾶς, δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν καὶ τὰ ἀκόλουθα:

1. Εἰς τὴν ἀνώνυμον ἐταιρίαν, ἡ ὁποία εἶναι ὁ ἀντιπροσωπευτικώτερος τύπος κεφαλαιουχικῆς ἐταιρίας, οἱ μέτοχοι, καταβάλλοντες τὴν εἰσφορὰν των, δὲν ἔχουν πλέον ὑποχρεώσεις ἔναντι τῆς ἐταιρίας καὶ ἰδίως ὑποχρέωσιν νὰ μετέχουν εἰς τὰ ὄργανα αὐτῆς, ἀλλ' οὔτε καὶ εὐθύνην ἔναντι τῶν δανειστῶν της διὰ τὰ χρέη αὐτῆς. Εἰς τὸν συνεταιρισμόν ὅμως συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Τὰ μέλη τοῦ συνεταιρισμοῦ, καταβάλλοντα τὴν εἰσφορὰν των, δὲν ἀπαλλάσσονται πάσης ὑποχρέωσως ἔναντι αὐτοῦ καὶ πάσης εὐθύνης ἔναντι τῶν τρίτων διὰ χρέη αὐτοῦ. Εἰδικώτερον:

Τὸ πρῶτον, τὸ ὁποῖον θὰ πρέπη νὰ τονισθῇ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, εἶναι ὅτι ὁ συνεταιρισμὸς ἀποτελεῖ κατὰ νόμον αὐτοδιοικουμένην ἑνωσιν προσώπων. Εἰς ὅλας τὰς ἐμπορικὰς ἐταιρίας, οἱ συνεταῖροι ἀποτελοῦν τὴν συνέλευσιν, ἡ ὁποία εἶναι τὸ κυρίαρχον ὄργανον τῆς ἐταιρίας, ἤτοι τὸ ὄργανον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κρατεῖ εἰς τὰς χεῖρας του τὰς τύχας τῆς ἐταιρίας. Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτό, εἰς πάσας τὰς ἐταιρίας ταύτας καὶ διὰ τὰ λοιπὰ ὄργανα αὐτῶν, δηλαδὴ διὰ τὸ ὄργανον διοικήσεως καὶ τὸ τυχὸν ὑπάρχον ὄργανον ἐλέγχου. Εἰς τὰς λοιπὰς ἐταιρίας, πλὴν τοῦ συνεταιρισμοῦ, τὰ δύο ταῦτα ὄργανα ἐπιτρέπεται νὰ ἀπαρτίζωνται ἀπὸ πρόσωπα ξένα πρὸς τὴν ἐταιρίαν, ἀπὸ πρόσωπα δηλαδὴ τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι μέλη τῆς ἐταιρίας. Εἰς τὸν συνεταιρισμόν, ἀντιθέτως, τὸ διοικητικὸν καὶ τὸ ἐποπτικὸν συμβούλιον αὐτοῦ πρέπει νὰ ἐπανδρῶνωνται ἀπαραιτήτως ἀπὸ συνεταίρους μέλη (ἄρθρον 29 § 1, ἄρθρον 37 § 1 ν. 602)· διὰ τὸν λόγον δὲ αὐτὸν ὁ νόμος ὀρίζει ὅτι ὁ συνεταιρισμὸς δια-

λύεται διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως, ὅταν τὰ μέλη αὐτοῦ μειωθοῦν τόσον, ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὴ πλέον ἡ συγκρότησις τῶν δύο τούτων ὀργάνων του (ἄρθρον 56 § 3 ν. 602). Ὁ νόμος ἐπιβάλλει εἰς τὸν συνεταιρισμὸν τὴν αὐτοδιοίκησιν διὰ πολλοὺς λόγους: διὰ νὰ μὴ σπαταλᾶται ἡ περιουσία τοῦ συνεταιρισμοῦ εἰς καταβολὴν ἀμοιβῶν εἰς πρόσωπα ξένα πρὸς τὸν συνεταιρισμὸν, τὰ ὁποῖα θὰ ἐκαλοῦντο νὰ συγκροτήσουν τὰ ὄργανα αὐτοῦ· καί, κυρίως, διὰ νὰ μὴ διοικῆται ἡ περιουσία καὶ ἡ ἐπιχείρησις τοῦ συνεταιρισμοῦ ἀπὸ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα, στεροῦμενα συνεταιριστικοῦ πνεύματος, θὰ ἠδύναντο νὰ κατευθύνουν τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ πέραν τῆς κυρίας ἀποστολῆς του. Ἄλλωστε, διὰ τῆς αὐτοδιοικήσεως, τονώνεται τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μελῶν τοῦ συνεταιρισμοῦ διὰ τὰ συμφέροντα αὐτοῦ καὶ ἐξασφαλίζεται ἡ καλυτέρα καὶ σύμφωνος πρὸς τὴν ἀποστολὴν του δρᾶσις αὐτοῦ.

Ἐξ ἄλλου, ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ συνεταιρισμοῦ ἐπιτυγχάνεται κυρίως διὰ τῆς συνεργασίας τῶν μελῶν του, ἀπορρέουν πλεῖσται ὑποχρεώσεις τῶν συνεταίρων, κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἐξῆς: Ἡ ὑποχρέωσις νὰ ἀξιοποιεῖν τὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ συνεταιρισμοῦ, ἦτοι νὰ ἱκανοποιεῖν τὰς οἰκιακὰς καὶ ἐπαγγελματικὰς αὐτῶν ἀνάγκας διὰ τῶν ἐγκαταστάσεων, τὰς ὁποίας ἔχει δημιουργήσει πρὸς τοῦτο ὁ συνεταιρισμὸς καὶ νὰ μὴ προσφεύγουν εἰς τὰς ὑπηρεσίας ἄλλων προσώπων. Ἡ ὑποχρέωσις νὰ μὴ ἀνταγωνίζωνται τὸν συνεταιρισμὸν, νὰ μὴ ἀσκοῦν δηλαδὴ ἐπιχειρήσιν ὁμοίαν πρὸς αὐτήν, τὴν ὁποίαν ἀσκεῖ ὁ συνεταιρισμὸς (ἄρθρον 15 § 6 α, τὸ ὁποῖον καθιερώνει λόγον διαγραφῆς τοῦ συνεταίρου διὰ τὴν παράβασιν τῆς ὑποχρέωσης ταύτης). Καί, τέλος, ἡ ὑποχρέωσις πίστεως πρὸς τὸν συνεταιρισμὸν, ἦτοι ἡ ὑποχρέωσις τῶν συνεταίρων νὰ συνεργάζωνται ἐντὸς τῶν ὀργάνων αὐτοῦ, εἰς τὰ ὁποῖα συμμετέχουν, καὶ νὰ μεριμνοῦν διὰ τὰ συμφέροντα αὐτοῦ. Ἡ σημασία τῶν ὑποχρέωσεων αὐτῶν εἶναι κατάδηλος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀποστολῆς τοῦ συνεταιρισμοῦ, ὥστε νὰ μὴ ἔχουν αὐταὶ ἀνάγκην περαιτέρω ἀναπτύξεως.

2. Ὁ συνεταιρισμὸς ὁμῶς ἐπιτυγχάνει τὸν σκοπὸν του ὄχι μόνον μετὰ τὴν συνεργασίαν τῶν μελῶν του, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν συμβολὴν τῆς ἀτομικῆς αὐτῶν περιουσίας, ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἔννοιαν:

Ἐπειδὴ οἱ συνεταῖροι δὲν καταβάλλουν μεγάλην εἰσφορὰν διὰ τὸν σχηματισμὸν ἰσχυροῦ καὶ σταθεροῦ κεφαλαίου, εὐθύνονται προσωπικῶς διὰ τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ συνεταιρισμοῦ, ὡς ἐκ τούτου δὲ οἱ δανεισταὶ τοῦ συνεταιρισμοῦ, προκειμένου νὰ ἱκανοποιηθοῦν, δύνανται νὰ καταδιώξουν δικαστικῶς ὄχι μόνον τὸν συνεταιρισμὸν, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ. Ἡ εὐθύνη τῶν συνεταίρων διὰ τὰ χρέη τοῦ συνεταιρισμοῦ ἔχει τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά: α) Δύναται νὰ εἶναι ἀπεριόριστος ἢ περιωρισμένη. Ἐπὶ συνεταιρισμῶν ἀπεριόριστου εὐθύνης οἱ συνεταῖροι εὐθύνονται ἀπεριόριστως, δι' ὅλο-

κλήρου τῆς περιουσίας των διὰ τὰ χρέη τοῦ συνεταιρισμοῦ. Ἐπὶ συνεταιρισμῶν περιωρισμένης εὐθύνης, ἀντιθέτως, εὐθύνονται περιωρισμένως, ἤτοι μέχρις ὠρισμένου ποσοῦ μόνον, τὸ ὅποῖον, ἂν δὲν ἔχη ὀρισθῆ ἄλλο τί, εἶναι τὸ ποσὸν τῆς εἰσφορᾶς των (ἄρθρον 5 § 7, ἄρθρον 22 § 2 ν. 602). β) Εἶναι εὐθύνη εἰς ὀλόκληρον (ἀλληλέγγυος εὐθύνη) (ἄρθρον 5 § 7, ἄρθρον 22 § 2 ν. 602). Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἕκαστος συνεταιῖρος ὑποχρεοῦται νὰ ἐκπληρώσῃ ἐκάστην ἑταιρικήν ὀφειλὴν ὀλόκληρον καὶ δὲν δικαιούται νὰ ἀξιῶσῃ ἀπὸ τὸν δανειστὴν τὴν διαίρεσιν αὐτῆς μεταξὺ ἄλων τῶν συνεταιῖρων, ὥστε ἕκαστος νὰ καταβάλλῃ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν ἀναλογοῦν ποσοστὸν. γ) Τέλος, εἶναι εὐθύνη ἐπικουρική, πρᾶγμα τὸ ὅποῖον σημαίνει ὅτι οἱ συνεταιῖροι εὐθύνονται ὄχι ὡς πρωτοφειλέται ἀλλ' ὡς ἐγγυηταὶ τοῦ συνεταιρισμοῦ. Ἐνεκα τούτου οἱ δανεισταὶ δύνανται νὰ στραφοῦν κατὰ τῶν συνεταιῖρων ἐφ' ὅσον δὲν ἤθελον ἱκανοποιηθῆ ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ συνεταιρισμοῦ (ἄρθρον 22 § 2 ν. 602). Πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν ὅμως ὅτι, κατ' ἐξαιρέσιν, ἐπὶ γεωργικῶν συνεταιρισμῶν, ἐχόντων ὑποχρεώσεις ἔναντι τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς, οἱ συνεταιῖροι εὐθύνονται ἔναντι τῆς τραπέζης ταύτης ὡς πρωτοφειλέται, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ διηρημένως, κατὰ τὸ εἰς αὐτοὺς ἀναλογοῦν ποσοστὸν ἐκ τῆς ὀφειλῆς τοῦ συνεταιρισμοῦ (ἄρθρον 16 §§ 8 καὶ 9 ν. 4332/1929 περὶ κυρώσεως τῆς συμβάσεως περὶ συστάσεως τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς).

Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἐξ ἄλλου, ἐπειδὴ δηλαδὴ οἱ συνεταιῖροι δὲν καταβάλλουν ἐξ ἀρχῆς μεγάλην εἰσφορὰν πρὸς σχηματισμὸν μεγάλου καὶ σταθεροῦ κεφαλαίου, ὁ νόμος ἐπιβάλλει εἰς αὐτοὺς τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς συμπληρωματικὴν εἰσφορὰν. Ἄλλ' ἡ ὑποχρέωσις αὕτη γεννᾶται μόνον εἰς δύο περιπτώσεις: πρῶτον, ὅταν ὁ συνεταιῖρος ἐξέρχεται ἀπὸ τὸν συνεταιρισμὸν καὶ ὁ συνεταιρισμὸς, κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, ἔχει ἔλλειμμα, ὅπότε ὁ συνεταιῖρος ὑποχρεοῦται νὰ καταβάλλῃ εἰς τὸν συνεταιρισμὸν τὸ ποσοστὸν τοῦ ἔλλειμματος, τὸ ὅποῖον ἀναλογεῖ εἰς αὐτὸν (ἄρθρον 18 τελ. ἐδ. ν. 602)· καὶ δεύτερον, ὅταν ὁ συνεταιρισμὸς εὐρίσκεται εἰς τὰ πρόθυρα τῆς πτωχεύσεως, ὅπότε, πρὸς πρόληψιν αὐτῆς, ὅλοι οἱ συνεταιῖροι καλοῦνται, ὑποχρεούμενοι νὰ καταβάλουν συμπληρωματικὴν εἰσφορὰν πρὸς κάλυψιν τοῦ παθητικοῦ τοῦ συνεταιρισμοῦ (ἄρθρα 75 ἐπ. ν. 602).

III.

Τὰ κυριώτερα νομικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ συνεταιρισμοῦ, ὡς ἑταιρίας, εἶναι ὅτι οὗτος, πρῶτον εἶναι ἑταιρία σωματειακοῦ τύπου, δεύτερον εἶναι προσωπικὴ ἑταιρία, τρίτον, ἔχει νομικὴν προσωπικότητα καὶ τέταρτον, ἔχει ἐμπορικὴν ιδιότητα. Εἰδικώτερον:

1. Ὁ συνεταιρισμὸς εἶναι ἑταιρία σωματειακοῦ τύπου. Ὁ ἑταιρικός οὗτος τύπος εἶναι ἐκ τοῦ νόμου κατὰ τοιοῦτον τρόπον διαμορφωμένος ὥστε νὰ ἐπιτρέπη καὶ μάλιστα νὰ προϋποθέτῃ τὴν σύμπραξιν πολλῶν

προσώπων καὶ νὰ ἔχη μεταβλητὸν ἀριθμὸν συνταίρων, ὡς ἀκριβῶς καὶ τὸ σωματεῖον. Συγκεκριμένως, ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς τοῦ συνεταιρισμοῦ ἐπιτυγχάνεται κυρίως μὲ τὴν συνεργασίαν τῶν μελῶν του, διὰ νὰ ἐπιτύχη ὁ συνεταιρισμὸς τὸν σκοπὸν του, πρέπει νὰ ἔχη κατ' ἀνάγκην μεγάλον ἀριθμὸν συνταίρων. Διὰ τοῦτο, ὁ νόμος ἀπαιτεῖ, διὰ τὴν σύστασιν τοῦ συνεταιρισμοῦ, τὴν σύμπραξιν ἑπτὰ τουλάχιστον προσώπων (ἄρθρον 2 § 1 ν. 602), ἐπὶ ὀρισμένων δὲ συνεταιρισμῶν, τῶν γεωργικῶν καί, κατὰ πρόσφατον νομοθετικὴν μεταρρύθμισιν, καὶ τῶν οἰκοδομικῶν, τὴν σύμπραξιν εἴκοσι πέντε τουλάχιστον προσώπων (ἄρθρον 2 § 2 ν. 602 διὰ τοὺς γεωργικοὺς συνεταιρισμοὺς καὶ ἄρθρον 3 ἀ.ν. 201/1967 διὰ τοὺς οἰκοδομικοὺς). Ἀλλά, διὰ νὰ δύναται ὁ συνεταιρισμὸς νὰ λειτουργῇ ὁμαλῶς καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον, παρὰ τὸν μεγάλον ἀριθμὸν τῶν μελῶν του, πρέπει νὰ ὑπάρχη ἐνδιαφέρον ἐκ μέρους αὐτῶν καὶ διάθεσις συνεργασίας μεταξύ των. Διὰ τοῦτο, ὁ νόμος καθιερώνει τὸ μεταβλητὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συνταίρων, ὥστε νὰ εἰσέρχονται εἰς τὸν συνεταιρισμὸν ὅσοι ἔχουν ἐνδιαφέρον καὶ διάθεσιν συνεργασίας καὶ νὰ ἐξέρχονται αὐτοῦ, εἴτε ἐκουσίως εἴτε ἀναγκαστικῶς, ὅσοι ἀδιαφοροῦν διὰ τὸν συνεταιρισμὸν ἢ δὲν εἶναι διατεθειμένοι νὰ συνεργασθοῦν μὲ τοὺς συνταίρους των. Ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ἡ εὐχέρεια αὕτη, ὁ συνεταιρισμὸς δὲν θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ λειτουργήσῃ ἐπιτυχῶς καὶ νὰ ζήσῃ ἐπὶ μακρὸν, διότι θὰ ἦτο ἐκτεθειμένος εἰς τὰς ἰδιοτροπίας ἐνὸς ἐκάστου τῶν πολυαριθμῶν μελῶν του.

2. Ὁ συνεταιρισμὸς εἶναι π ρ ο σ ω π ι κ ῆ ἑ τ α ι ρ ί α. Τὸν προσωπικὸν χαρακτήρα προσδίδει εἰς τὸν συνεταιρισμὸν ἡ προσωπικὴ συμβολὴ τῶν συνταίρων, ἡ ὁποία, ὡς ἤδη ἐλέχθη, εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ τοῦ συνεταιρισμοῦ. Τὸ χαρακτηριστικὸν ὅμως τοῦτο, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, δὲν ἐμφανίζεται εἰς τὸν συνεταιρισμὸν τόσον ἰσχυρὸν ὅσον εἰς τὰς λοιπὰς προσωπικὰς ἑταιρίας, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν κλειστάς ἐνώσεις προσώπων, ὡς εἶναι ἡ ὁμόρρυθμος καὶ ἡ ἑτερόρρυθμος ἑταιρία, αἱ ὁποῖαι ἐπηρεάζονται εἰς μεγάλον βαθμὸν ἀπὸ τὰς περιπετείας τῆς ζωῆς καὶ τὰς ἰδιοτροπίας τῶν μελῶν των ἀφοῦ λύονται διὰ καταγγελίας (ἄρθρα 766 ἐπ. ΑΚ) καὶ διὰ τοῦ θανάτου ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν (ἄρθρα 773, 775 ΑΚ). Τοῦ προσωπικοῦ χαρακτήρος τοῦ συνεταιρισμοῦ ἀπαντῶμεν διαφόρους ἐκδηλώσεις εἰς τὸ δίκαιον τῶν συνεταιρισμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ σημαντικώτεραι εἶναι αἱ ἑξῆς:

Πρῶτον, ἡ εὐθύνη τῶν συνταίρων διὰ τὰς ὑποχρέωσεις τοῦ συνεταιρισμοῦ, ἡ ὑποχρέωσις αὐτῶν πρὸς συμπληρωματικὴν εἰσφορᾶν, ἡ ὑποχρέωσις αὐτῶν νὰ ἀξιοποιοῦν τὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ ἡ ὑποχρέωσις πίστεως τὴν ὁποίαν ἔχουν ἔναντι τοῦ συνεταιρισμοῦ. Διὰ τὴν εὐθύνην ὅμως τῶν συνταίρων καὶ τὰς ὑποχρέωσεις των ταύτας ἐγένετο ἤδη λόγος.

Δεύτερον, ὁ περιορισμὸς τῶν προσώπων τὰ ὅποια δύνανται νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν συνεταιρισμὸν. Εἰς τὸν συνεταιρισμὸν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἰσέλθῃ οἰονδήποτε πρόσωπον, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον ἔχει ὠρισμένας ιδιότητες, καθοριζομένας ὑπὸ τοῦ δικαίου, τὰς ὁποίας ἐλέγχουν τὰ ὄργανα τοῦ συνεταιρισμοῦ, τὰ κατὰ νόμον ἀποφασίζοντα περὶ τῆς εἰσοδοχῆς νέων μελῶν (ἄρθρον 15 § 5 ν. 602).

Τρίτον, ἡ δυνατότης ἀποβολῆς τῶν συνεταίρων δι' ἀποφάσεως τοῦ ἀρμοδίου ὀργάνου τοῦ συνεταιρισμοῦ, ὅταν οὗτοι δὲν ἐκπληρῶνουν ὠρισμένας ὑποχρεώσεις των πρὸς τὸν συνεταιρισμὸν ἢ διαπράττουν ὠρισμένα παραπτώματα (ἄρθρον 15 §§ 6 καὶ 7).

Τέταρτον, τὸ κατ' ἀρχὴν ἀμεταβίβαστον τῆς συνεταιρικῆς μερίδος, τὸ ὁποῖον ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν εἰς τὸν συνεταιρισμὸν εἴσοδον ἀνεπιθυμητῶν προσώπων (ἄρθρα 20 καὶ 21 ν. 602).

3. Ὁ συνεταιρισμὸς ἔχει νομικὴν προσωπικότητα, κατὰ ρητὴν διάταξιν τοῦ νόμου (ἄρθρον 3 § 1 ν. 602), τὴν νομικὴν δὲ προσωπικότητα ἀποκτᾷ οὗτος ἀπὸ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ καταστατικοῦ του ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργείου (ἄρθρον 3 § 1 ν. 602). Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ συνεταιρισμὸς, ὡς ἔνωσις προσώπων, ἀποτελεῖ ἰδιαιτέρον πρόσωπον, ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὰ κατ' ἰδίαν μέλη αὐτοῦ. Ὡς νομικὸν πρόσωπον ὁ συνεταιρισμὸς ἔχει ἰδίαν ἐπωνυμίαν καὶ ἰδίαν ἔδραν, ἔχει ἰδίαν περιουσίαν, δηλαδή ἀποκτᾷ ἰδικὰ του δικαιώματα καὶ δημιουργεῖ ἰδικὰς του ὑποχρεώσεις, ἔχει ὄργανα τὰ ὅποια διαμορφώνουν καὶ ἐκφράζουν ἰδίαν αὐτοῦ βούλησιν, ἔχει, τέλος, τὴν ἰκανότητα νὰ παρίσταται εἰς τὰ δικαστήρια ὡς διάδικος, δηλαδή ὡς ἐνάγων καὶ ἐναγόμενος καὶ νὰ προβαίη εἰς ἀναγκαστικὴν ἐκτέλεσιν ἢ καὶ νὰ ὑφίσταται τιαυτὴν ἐκτέλεσιν.

Ἡ νομικὴ προσωπικότης ἔχει μεγάλην σημασίαν δι' οἰανδήποτε ἔνωσιν προσώπων, ἐπομένως δὲ καὶ διὰ τὸν συνεταιρισμὸν, διότι ἐξασφαλίζει διάρκειαν εἰς τὴν ἔνωσιν ταύτην, ἐνῶ συγχρόνως προσδίδει εἰς αὐτὴν εὐχέρειαν κινήσεως εἰς τὸν κόσμον τῶν συναλλαγῶν, ἀφοῦ ἐπιτρέπει εἰς αὐτὴν νὰ δρᾷ, χωρὶς τὴν σύμπραξιν πάντων τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν προσώπων εἴτε αὐτοπροσώπως εἴτε διὰ διορισμοῦ πληρεξουσίου.

4. Ὁ συνεταιρισμὸς εἶναι ἐμπορικὴ ἐταιρεία. Ὁ νόμος περὶ συνεταιρισμῶν (ἄρθρον 12) ὀρίζει ἀδιακρίτως ὅτι «Ὁ συνεταιρισμὸς ἔχει ἐμπορικὴν ιδιότητα». Συνεπῶς, ὁ συνεταιρισμὸς εἶναι ἔμπορος ἐκ τοῦ νόμου, ἔνεκα τοῦ τύπου αὐτοῦ, ἔστω καὶ ἂν ἡ δραστηριότης, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τοῦ σκοποῦ του, δὲν εἶναι ἐμπορικὴ. Πᾶς συνεταιρισμὸς λοιπὸν εἶναι ἔμπορος, ἐκτὸς ἂν ὁ νόμος, προκειμένου περὶ ὠρισμένου συνεταιρισμοῦ, ἢ εἴδους συνεταιρισμῶν, ὀρίξῃ ὅτι δὲν ἔχει τὴν ἐμπορικὴν ιδιότητα (ὡς συμ-

βαίνει π.χ. με τοὺς οἰκοδομικοὺς συνεταιρισμοὺς δημοσίων ὑπαλλήλων, περιῶν προβλέπει τὸ ἄρθρον 1 ν.δ. 15 Νοεμβρίου 1923).

Ἡ ἐμπορικὴ ιδιότης ἔχει διὰ τὸν συνεταιρισμὸν πάσας σχεδὸν τὰς συνεπείας αἱ ὁποῖαι ἰσχύουν ἐπὶ παντὸς ἐν γένει ἐμπόρου, πλὴν βεβαίως ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι προϋποθέτουν τὴν ιδιότητα φυσικοῦ προσώπου. Αἱ συνέπειαι αὗται, εἶναι ἄλλοτε εὐνοϊκαὶ καὶ ἄλλοτε δυσμενεῖς διὰ τοὺς ἐμπόρους, συνεπῶς δὲ καὶ διὰ τὸν συνεταιρισμὸν. Οὕτω π.χ., ὁ συνεταιρισμὸς ὑποχρεοῦται νὰ τηρῇ ἐμπορικὰ βιβλία, δύναται νὰ κηρυχθῇ εἰς πτώχευσιν διὰ τὰ ἐμπορικά του χρέη, διευκολύνεται κατὰ τὴν ἐκδίκασιν καὶ τὴν ἀπόδειξιν τῶν ἐμπορικῶν του διαφορῶν, κ.λ.π. Πάντως, εἴτε ὑπὲρ εἴτε κατὰ τοῦ συνεταιρισμοῦ εἶναι αἱ κατ' ἰδίαν συνέπειαι τῆς ἐμπορικῆς ιδιότητος αὐτοῦ, ἡ ιδιότης αὕτη διευκολύνει τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ σκοποῦ του. Καὶ τοῦτο, διότι, διὰ τῆς ἐπηξημένης εὐθύνης τὴν ὁποῖαν συνεπάγεται ἡ ἐμπορικὴ ιδιότης, ἐνισχύεται ἡ πίστις τοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ αὐξάνει ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν συναλλασσομένων μετ' αὐτοῦ.

IV.

Λόγω τῆς μεγάλης οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς σημασίας τῶν συνεταιρισμῶν, ὁ νόμος δὲν παρέχει μόνον πλεονεκτήματα εἰς αὐτούς, ὡς ἦδη ἐξετέθη, ἀλλὰ συγχρόνως ὑποβάλλει αὐτούς καὶ εἰς ἔλεγχον ἀσκούμενον ἐκ μέρους τοῦ κράτους. Ὁ ἔλεγχος οὗτος, ὁ ὁποῖος παρακολουθεῖ τοὺς συνεταιρισμοὺς ἀπὸ τῆς συστάσεώς των μέχρι τῆς λύσεως καὶ ἐκκαθαρίσεώς των, ἀποβλέπει εἰς διαφόρους σκοποὺς καὶ διὰ τοῦτο ἐμφανίζεται ὑπὸ διαφορητικὰς μορφάς, ἀσκειῖται δὲ ὑπὸ διαφόρων φορέων τῆς δημοσίας διοικήσεως.

1. Κατ' ἀρχήν, ὁ ἔλεγχος εἰς τὸν ὁποῖον ὑποβάλλονται οἱ συνεταιρισμοὶ εἶναι ἔλεγχος νομιμότητος. Ὁ ἔλεγχος δὲ αὐτὸς ἔχει σκοπὸν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τοῦ κράτους σύστασιν καὶ λειτουργίαν τῶν συνεταιρισμῶν (ἄρθρον 2 § 2 ἰδίως § 4 ν. 602), τόσον χάριν τῆς ἐννόμου τάξεως καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, ὅσον καὶ χάριν τῶν ἰδίων τῶν συνεταιρίων. Οὕτω, προκειμένου νὰ συσταθῇ συνεταιρισμὸς, πρέπει νὰ ἐγκριθῇ τὸ καταστατικὸν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργοῦ, ὁ ὁποῖος μάλιστα δύναται νὰ τροποποιήσῃ τοῦτο διὰ νὰ τὸ προσαρμόσῃ εἰς τὸν νόμον, ἂν τυχὸν δὲν εἶναι σύμφωνον πρὸς αὐτὸν (ἄρθρον 2 § 4). Μετὰ ταῦτα, πᾶσα τροποποίησις τοῦ καταστατικοῦ, ἀποφασίζομένη ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελεύσεως τοῦ συνεταιρισμοῦ, πρέπει νὰ ἐγκριθῇ ὁμοίως ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργοῦ (ἄρθρον 9 ν. 602).

Ἐξ ἄλλου, ὁ ἀσκῶν τὸν ἔλεγχον ὑπουργὸς ἔχει ἐκ τοῦ νόμου τὴν ἐξουσίαν, εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις, νὰ προκαλέσῃ τὴν λύσιν τοῦ συνεταιρισμοῦ διὰ πράξεώς του ἢ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὰ δικαστήρια τὴν λύσιν αὐτοῦ (ἄρθρον 56 ν. 602).

Περαιτέρω, ὁ ἔλεγχος εἶναι *συμβουλευτικός*, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι δι' αὐτοῦ σκοπεῖται ἡ καθοδήγησις τῶν συνεταιρισμῶν, τόσον ὡς πρὸς τὸν τρόπον ὀργανώσεώς των, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὸν τρόπον λειτουργίας των. Πράγματι, ἡ ἐλέγχουσα ἀρχὴ δύναται νὰ παρέχῃ εἰς τοὺς συνεταιρισμοὺς ὑποδείγματα καταστατικῶν καὶ βιβλίων (ἄρθρον 10 § 1 ν. 602), ὅταν δὲ ἐλέγῃ τὰ καταστατικά, τὰ ὁποῖα ὑποβάλλονται πρὸς ἔγκρισιν, δύναται νὰ ὑποδεικνύῃ τὴν κατὰ τὴν γνώμην της σκοπιμωτέραν διατύπωσιν τῶν ὄρων αὐτῶν (ἄρθρον 2 § 4 ν. 602). Ὁ συμβουλευτικὸς οὗτος ἔλεγχος ἐθεσπίσθη ὑπὸ τοῦ νόμου πρὸς ὑποβοήθησιν τῶν συνεταιρισμῶν, δεδομένου ὅτι τὰ μέλη αὐτῶν στεροῦνται πολλὰκις τῶν ἀπαραιτήτων γνώσεων καὶ τῆς καταλλήλου πείρας.

Τέλος, ὁ ἔλεγχος εἶναι καὶ *διαχειριστικὸς* καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν ἔντιμον καὶ οἰκονομικῶς πρόσφορον διοίκησιν τῆς περιουσίας τοῦ συνεταιρισμοῦ ἐκ μέρους τῶν ἀρμοδίων ὀργάνων του. Πρὸς ὑποβοήθησιν τοῦ ἐλέγχου τούτου, οἱ συνεταιρισμοὶ ὑποχρεοῦνται κατ' ἔτος νὰ ὑποβάλλουν εἰς τὴν ἐποπτεύουσαν ἀρχὴν τοὺς ἰσολογισμοὺς των καὶ τοὺς λογαριασμοὺς κερδῶν καὶ ζημιῶν (ἄρθρον 35 § 2 ν. 602). Πρὸς ἀποτελεσματικὴν δὲ ἄσκησιν αὐτοῦ, ἡ ἐποπτεύουσα ἀρχὴ δύναται νὰ ἀναθέτῃ εἰς εἰδικὸν λογιστὴν τὸν ἔλεγχον τῶν βιβλίων, τοῦ ταμείου, τῆς περιουσίας καὶ τῆς διαχειρίσεως τοῦ συνεταιρισμοῦ (ἄρθρον 38 ἐδ. 1).

2. Ὁ ἔλεγχος τῶν συνεταιρισμῶν εἶναι κατ' ἀρχὴν *διοικητικὸς* καὶ ἀσκειῖται ὑπὸ διαφόρων ὑπουργείων, ἀναλόγως τοῦ εἴδους τοῦ συνεταιρισμοῦ. Οἱ γεωργικοὶ συνεταιρισμοὶ —οἱ ἀποτελούμενοι δηλαδὴ ἀπὸ μέλη, τὰ ὁποῖα κατὰ πλειονότητα ἔχουν ὡς κύριον ἐπάγγελμα τὴν γεωργίαν (ἄρθρον 1 § 3 ν. 602)— ὑπάγονται κατὰ βάσιν εἰς τὸ ὑπουργεῖον γεωργίας, τὸ ὁποῖον ὁμως ἀσκεῖ τὸν ἔλεγχον αὐτῶν κατὰ τὸ πλεῖστον μέσω τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς (ἄρθρον 1 § 3 ν. 602, ἐν συνδυασμῷ πρὸς ἄρθρον 16 τοῦ προμνησθέντος νόμου 4332/1929). Οἱ ἀστικοὶ συνεταιρισμοὶ —οἱ ἀποτελούμενοι δηλαδὴ ἀπὸ μέλη κατὰ πλειονότητα ἀνήκοντα εἰς ἄλλας ἐπαγγελματικὰς τάξεις (ἄρθρ. 1 § 3 ν. 602)— ὑπῆγοντο ἀρχικῶς εἰς τὸ ὑπουργεῖον ἐθνικῆς οἰκονομίας (ἄρθρον 1 § 3 ν. 602), σήμερον καλούμενον ὑπουργεῖον ἐμπορίου. Μεταγενεστέρως ὁμως ὁ ἔλεγχος αὐτῶν κατενεμήθη εἰς διάφορα ὑπουργεῖα, ἀναλόγως τῆς εἰδικωτέρας ἐπαγγελματικῆς ἐνασχολήσεως τῶν μελῶν των, ὡς εἰς τὰ ὑπουργεῖα ἐργασίας, βιομηχανίας, κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ συγκοινωνιῶν. Πάντως,

ὁ διαρκὴς ἔλεγχος ἐπὶ πάντων τῶν ἀστικῶν συνεταιρισμῶν ἀσχεῖται διὰ τῆς Ἀνωτέρας Ἐπιτροπῆς Ἐποπτείας Ἀστικῶν Συνεταιρισμῶν, ἡ ὁποία κατὰ νόμον συνιστᾶται καὶ λειτουργεῖ εἰς τὰς ἑδρας τῶν πρωτοδικείων (ἄρθρον 1 § 6 ν. 602).

Τέλος, πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ διοικητικοῦ ἐλέγχου, οἱ συνεταιρισμοὶ οἱ ὅποιοι εἶναι μέλη ἐνώσεων συνεταιρισμῶν, ὁμοσπονδιῶν, κεντρικῶν ἐνώσεων συνεταιρισμῶν κ.λ.π. ὑπόκεινται καὶ εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν ὑπερκειμένων αὐτῶν ὀργανώσεων (ἄρθρον 85 § 7 ν. 602).